

Du finner våre boligannonser
i dagens SA. God helg!

PRIVAT megleren
Sarpsborg

Straffetap

Logan Stephenson og Sparta tapte på straffer for Stjernen i treningskampen i går.

SPORT side 20-21

Tar ansvar

Steffen Ernemann har alltid tatt ansvar. 08s nye midtbanesjef gleder seg til å møte Hønefoss.

SPORT side 23

sa. MENER

De Grønne kunne gjort den lokale debatten mer spennende

LEDER side 2

Fordypet i tømmer

Sigrid Helene Agnalt har skrevet masteroppgave i historie om tømmerfløting. I dag deler hun historie fra Glenn-tangen lense.

UKEPLUSS
side 8-12

Hilste på statsråden

Alkoholavgiften ble debattert da næringsminister Trond Giske gjestet Hansa Borg Bryggerier i går.

VALG 2013 side 10

Valgdebatt

Det var mye folk i sentrum, men de fleste prioriterte likevel gode butikktilbud framfor politisk debatt.

VALG 2013 side 11

Foreldre-oppør

Annja Siggerud er en av mange foreldre som har tatt kontakt med SA og er opprørt over at Barne- og familieteamet i Sarpsborg skal legges ned.

NYHETER side 2-3

Foto: Jarl M. Andersen

Ansatte ble alvorlig syke

Flere av de ansatte ved Barne- og ungdomspsykiatrien i Sarpsborg har pådratt seg alvorlige helseplager etter at de ble utsatt for gift på

arbeidsplassen. – Sterkt beklagelig, fastslår avdelingsleder Bjørn Dønheim i Sykehuset Østfold.
NYHETER side 6

Nattens musikk

Hanna Paulsberg er en av artistene som har spilt på sen jam-session denne uka.

KULTUR side 18-19

Sa. ukepluss

Lørdag 24. august 2013

Dødelig svensk idyll

Fjällbacka er fylt av kontraster. Her er hvitmalte hus, koselige gater og mange lik. Bli med til krimdronning

Camilla Läckberg sitt rike.

UKEPLUSS side 6-7

Kamplysten sportssjef

For Sarpsborg 08s sportssjef Thomas Berntsen er nedrykk fra eliteserien et ikke-tema.

LØRDAGSGJESTEN side 4-5

Ny by, ny start

Tommy Skjærvengen har flyttet og byttet klubb, skole og by.

EN AV 53.000 side 13

Lensehistorie

Det er noen år siden tømmerfløting gikk over i historien. Les mer om arbeidsvirksomheten ved Glennetangen.

HOVEDSAKEN side 8-12

Ansvarlig redaktør
BERNT LYNGSTAD
 bernt.lyngstad@sa.no
 mobil: 906 26 652

ater?

sære standpunktene til valgkometen ikke er med. Da har vi mer dans for den digitale hjelpen sarpingen Hans Petter Løkkebakken presenterte i SA **tirsdag**. Med appen «Valg2013». Der kan du faktisk få med deg at partiet ønsker å fase ut all norsk oljeutvinning og stoppe salg av nye bensin- og dieslbiler. Er det da fortsatt et parti for deg?

mer, men hvor fort det blir utsolgt. For når Gleng setter ut bord og stoler blir det aldri plass til mer enn 100 publikummere. Det er med andre ord en eksklusiv greie Gleng serverer sitt publikum. Konserten med Kvitnes og Krebs nærmer seg allerede utsolgt. Det ser ut til å bli en flott jubileumshøst for Gleng.

Som far, så sønn - og litt til

Onsdag kunne vi lese at asfalten forbi Stenbekk misjonssenter har hatt stor fint besøk denne uka. Et russisk langrennsteam med verdensmester Vassilij Rotsjev i spissen har pigget seg fram på ruller ski, som oppladning til kommende skisesong. En del av dem som drar kjensel på navnet får det kanskje ikke til å stemme at han ble verdensmester

på sprint i Oberstdorf i 2005. Forvirringen skyldes trolig at pappa Rotsjev, også han med fornnavnet Vassilij, ble OL-mester i 1980. Men det er ikke bare to Rotsjev-karrierer å holde styr på. Mamma Nina Rotsjeva har også skuffen full av gullmedaljer i langrenn.

Mange spor etter forsvunnet yrke

Det er ikke bare statuen «Tømmerfløteren» som er forsvunnet fra sin sentrale plass på torget, også yrket tømmerfløter er nå historie. Men minnene lever fortsatt sterkt hos mange sarpinger. I Ukepluss **lørdag** deler Sigrid Helene Agnalt kunnskap om tømmerfløtingen i Glennetangen. Kunnskapen har hun brukt i sin masteroppgave om arbeidet og miljøet ved lensene i Glomma. I

1985 fløt den siste tømmerstokken gjennom lenseanleggene. I Sarpsborg er det ennå mange spor etter det gamle yrket, og etter å ha lest Agnalts artikkel dukker uunnngåelig spørsmålet om Sarpsborg har gjort nok for å bevare sin rike historie fra tømmerfløtingen. Sporene i våre kommuner er mange.

FLOMKATASTROFE: I Manila omkom flere personer i forbindelse med flom. Her henger en husmor tøy til tork, mens hun vasser i vann. (Foto: REUTERS)

FELLESTRIM: Arabiahavet er den nordvestlige del av Det indiske hav. Her har noen menn samlet seg for å trene ved vannkanten. (Foto: REUTERS)

damene har ordet

En fiskehistorie

Min aller første fisketur ble fornøydlig og uforglemmelig.

Litt sent vil kanskje noen si, men i sommer var jeg på min aller første fisketur!

Riktignok var det litt fising med snøre fra brygga og noen båtturer i barndommen, men fiskestang har jeg aldri brukt.

Med lånt fiskestang fra mamma bar det i vei på tur med en gjeng kollegaer. Det var vel det sosiale med god mat og drikke som fristet meg mest til å benytte en kveld i ferien med arbeidskolleger ved Oppsjø. Men, det skulle fort vise seg at det i stor grad også handlet om å fiske, og både det å få først og størst fisk var viktig.

Mitt første (forsøk på) kast gikk absolutt ingen vei. Et par forsøk etterpå, svisj, så fok snøret og kroken i vei. Fornøyd sto jeg der, nød den fine sommerkvelden, og registrerte etter hvert at de andre bare dro snøret inn igjen med en gang. Jeg undret meg over hvorfor. Var det fordi de ikke var fornøyd med hvor kroken landet? Hm. men jeg lot som ingenting, hermet og dro i land jeg også. Kastet igjen, og dro inn på samme vis som de andre.

– Men kast gjerne en annen vei, lod anbefalingen fra en smule skremt og dukkende kollega.

Det gikk bedre etter hvert, brått ble det tungt også, og jeg var rimelig sikker på at det var en diger fisk på kroken! Det var bare bunn. Og sjefen sjøl sørget for en ny krok på det tomme snøret. Heldigvis var jeg ikke den eneste med ymse fangstopplevelser, for andre halte i land både gress, en diger trerot og ikke minst en glinsende engangsgriill.

De få fiskene vi fikk ville vel knapt fylt en gullfiskbolle. Mest imponerende var kanskje kollegaen som både fikk sjefen (les skjortearmen hans) på kroken, og toppet det hele med å fiske opp kroken jeg mistet! Snakk om fangst!

Hjemturen i solnedgang gikk greit inntil vi var tilbake på parkeringsplassen. Da fikk jeg nemlig napp igjen – i blondekanten på tightsen til en kollega!

e-post: cecilie.sommer@sa.no

Cecilie Sommer-Mathiesen

Kommenter på sa.no/dameneharordet

PÅ HUNDRELAPPEN: At «Lensekara» fra 1938 ble brukt på 100-kroneseddelen etter andre verdenskrig, viser en offentlig hyllest av det mannlige arbeidet med tømmeret. Det var altså en stolthet eller nasjonal betydning forbundet med dette arbeidet også i samtiden.

JOBDET PÅ LENSA: Terje Berby ved gamle Trøsken bru med Minge vannet i bakgrunnen. Her ble tømmerstoppene lagt på vent mens båtene fraktet en og en remse tømmerstokker under brua. Dette var et tidkrevende arbeid, husker han. (Foto: Privat)

● hovedsaken

Tømmer og arbeidere er for lengst borte fra Glennetangen. Men minnene fra tiden på lensa, lever i beste velgående.

Tømmerfløting - et yrke

Den siste tømmerstokken fløt gjennom lenseanleggene i Glommavassdraget høsten 1985. Allerede på 1960-tallet begynte ryktene å gå rundt en eventuell nedleggelse av tømmerfløtingen. Men selv om fløtingens framtidsutsikter ble sett på som usikre, trodde man at fløtingen fortsatt ville være viktig for transport av tømmer i mange år framover.

Tømmerfløting i Norge. Fløtingen av tømmer i Norge henger sammen med skogdrift og behov for trevirke, og gjennom mange hundre år var fløting den eneste måten å frakte tømmer over lengre avstander. Vi kan derfor regne med at det ble flott tømmer over-

alt der det var mulig, fra de minste bekker til de største elver.

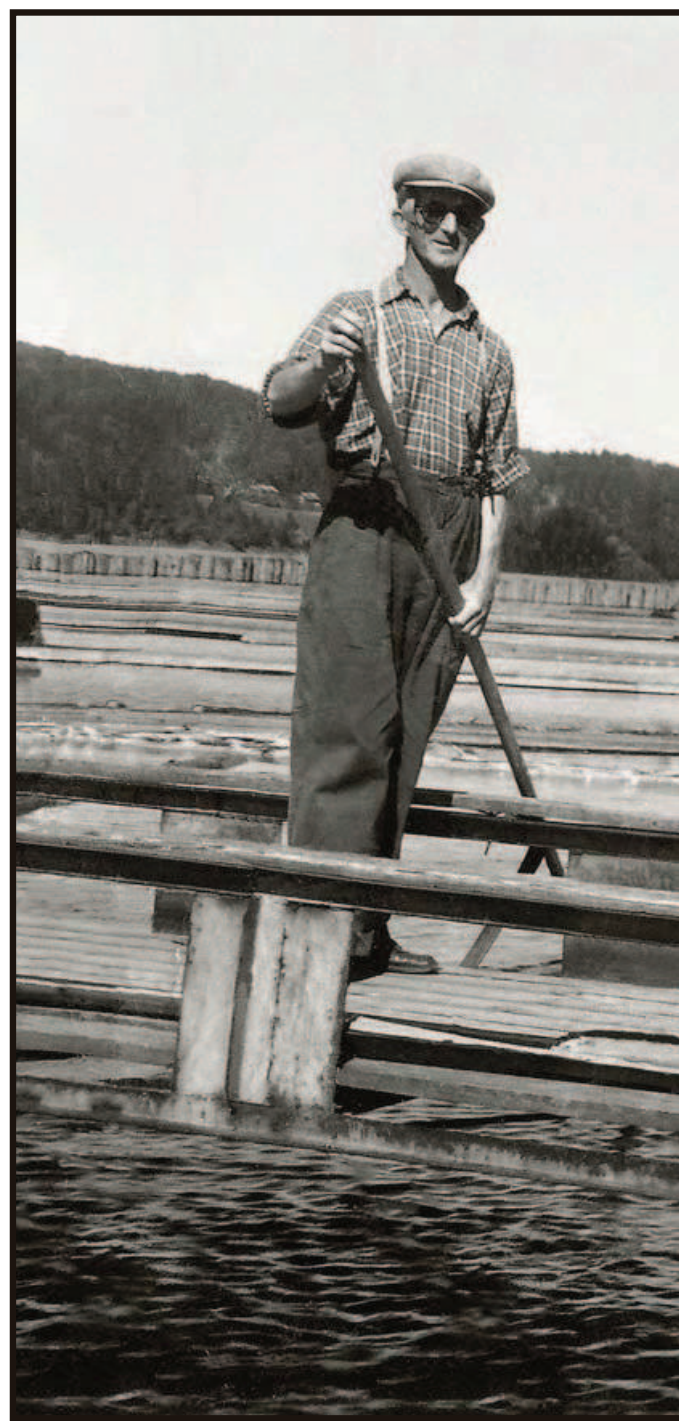
Lenge var fløtingen konkurransedyktig overfor de teknologiske nyvinningene som etter hvert kom. Jernbanen ble for eksempel aldri noen alvorlig konkurrent til fløtingen. Det var først med traktoren og særlig lastebilen at det kom et reelt alternativ for transporter av tømmer over lengre strekninger. Denne overgangen kom likevel ikke for fullt i Norge før 1960-tallet.

Tømmerets vei i Nedre Glomma. Glennetangen lense mellom Skiptvet og Varteig kommune var Nordens største lenseanlegg. Sor-

teringslensa var plassert her fra 1938 til 1985, og her ble tømmeret sortert etter forskjellige tømmermerker. Tømmerstokkene ble buntet sammen med væiere til moser og etter hvert slept med båt videre nedover Glomma.

Glennetangen lense lå like nord for Furuholmen i Varteig, hvor Glomma deler seg i to løp. Omtrent halvparten av tømmeret som gikk gjennom sorteringsanlegget skulle til Borregaard. Dette tømmeret ble slept videre nedover østløpet, til Opsund. Resten av tømmeret ble slept nedover Minge vannet, Vestvannet og Agårdselva.

Ved Trøsken bru var det grunt vann, og det var vanskelig å slepe

LENSEKRÆBBER PÅ GLENNETANGEN: Det var en fordel om lensekræbbene kunne Svartedal)

● TØMMERFLØTING

■ Tømmerfløting er transport av tømmer nedover vassdrag eller over sjøer. Tømmeret kunne fløtes som «løstømmer» (enkelstokker) eller i «tømmerflåter» (flåter av sammenbundet tømmer).

■ Siden tømmerfløting var avhengig av store vannmengder, har den med få unntak vært gjennomført i sammenheng med vårflommen. I sideelver og andre steder med liten vannføring, ble det bygget fløtingsdammer for å samle opp vannet slik at man bedre kunne kontrollere tømmertransporten. For å vedlikeholde og betjene dammene hadde man fløtere, som også førte tømmeret fram og løsnet stokker som satt fast, en ikke ufarlig beskjeftigelse.

■ Allerede før 1350 ble det drevet tømmerfløting i Drammenvassdraget. Vandredren sag gjorde tømmerdriften lettere og eksporten økte. I løpet av 1600-tallet ble hele Glommavassdraget brukt til tømmerfløting.

■ Den siste løstømmerfløtinga i Norge ble avviklet i Trysilva i 1992. Inntil 2005 ble det fremdeles flott sopptømmer i Skiensvassdraget med Union papirfabrikk i Skien som mottaker. I 2006 var det slutt på all kommersiell tømmerfløting i Norge. (Kilde: Wikipedia)

tømmeret under brua. Terje Berby arbeidet på Glennetangen noen sesonger på begynnelsen av 1960-tallet, og forteller hvordan slepebåtene fikk tømmeret gjennom Trøsken.

– Under Trøskenbrua var det så grunt at de måtte løse opp slepa og slepe én og én remse gjennom. Det var tidkrevende arbeid, og ble av arbeiderne kalt å trøske, forklarer han.

Tømmerstokkene ble deretter sluppet gjennom en tre kilometer lang tømmer tunnel fra Svartedal i Vestvannet til Eidet i Visterflo. Denne tunnelen var blitt bygd i løpet av tre år, og var klar for bruk fra fløtings sesongen 1908. Tunnelen, som var et forslag av flø-

tingsdirektør Wilhelm Blakstad, er ingeniørkunst av de sjeldne.

På lensiden av tømmer tunnelen lå Eidet lense, hvor det på det meste jobbet rundt 90 menn. Siden tømmeret ble sortert på Glennetangen, og hvert merke ble sammen sluppet gjennom tømmer tunnelen, var det ikke behov for sortering på Eidet. På denne lensa ble tømmeret igjen buntet sammen av stålvaiere, og deretter transportert videre til bedriftene som skulle ha tømmeret.

Arbeiderne på lensa. Arbeiderne på Glennetangen lense ble kalt for lensekræbber, et kallenavn som ble brukt både av arbeiderne selv og av lokalmiljøet rundt

bruke fløterhaken med begge hendene. Til høyre står Arnt Svartedal ved siden av Ingrid Skovli, datteren til Kaffe-Inga. Kaffe-Inga jobbet som kaffekjærring på Glennetangen i mange år. (Bildet tilhører Arnt

Le som forsvant

Under Trøskenbrua var det så grunt at de måtte løse opp slepa og slepe én og én remse gjennom

Terje Berby

lensa. Den største andelen arbeidere kom fra Skiptvet og Varteig, men det kom mange også fra Rakkestad, Eidsberg og Tune. Arbeidere fra områder i lengre avstander fra Glennetangen valgte ofte å ukependle til lensa, og bodde i arbeidsbrakker ved Furuholmen, Glennetangen eller Finnskutt i Eidsberg.

Fram til begynnelsen av 1960-tallet kunne det jobbe nærmere 400 arbeidere på lensa. Tømmerfløting har alltid vært sesongarbeid, og de fleste arbeiderne på Glennetangen var sesongansatte.

Arbeidsukene på lensa varte fra mandag til lørdag klokken 12.30. I ukedagene startet arbeidsdagen klokken 06.30 og var

ferdig 16.30. Lensekræbbene hadde faste pauser fra 09.00 til 09.30 og 12.30 til 13.30. Arbeidet ble kontrollert av en sirene på land ved Glennetangen, som varslet når arbeidet skulle begynne igjen.

For å rekke å være på lensa til 06.30, måtte mange av arbeiderne stå opp klokken 04.00 hver dag. Derfor var det mange, særlig av de eldre kræbbene, som valgte å bruke den lange pausen midt på dagen til å hvile seg.

Mange av tømmerfløterne som bodde i nærheten av Glomma eide et lite småbruk, som de drev i tillegg til lensearbeidet. Mens mannen var på lensa, var det kona og barna som arbeidet på

gården. Etter endt arbeidsdag måtte likevel også mennene hjelpe til hjemme, og de hadde ofte arbeidsdag helt til klokken ti om kvelden.

I månedene mellom to fløtings-sesonger måtte arbeiderne finne seg annet arbeid. Mange, også småbrukere, valgte å kombinere arbeidet på lensa med tømmerhogging i skogen på vinteren. Noen skal også ha valgt å bli med på hvalfangst vinterstid, men det skal ha vært mange i lokalsamfunnet rundt Glennetangen som gikk på ledighetstrygd mellom sesongene.

Mange av lensearbeiderne hadde vokst opp i nærheten av Glomma, og for dem var lensa en

naturlig arbeidsplass. Fra de var små hadde de fått kjennskap til elva og lensa. Noen ganger fikk de være med faren sin på lensa og kunne leke tømmerfløter med egen matpakke og hjemmelaget fløterhake. Dette skal ikke ha skjedd før guttene hadde lært seg å svømme.

Rekruttering. De unge guttene ble altså tidlig introdusert til fløtingsarbeidet. Og rekrutteringen til lensa skjedde for en stor del ved at sønn fulgte far og ble lensearbeider. Den vanligste måten å rekruttere arbeidere var gjennom samtaler mellom arbeidere og ledelse, og for det meste spurte familie eller naboer ledelsen på

guttene vegne.

På grunn av varierende tømmermengde i Glomma var det vanskelig for ledelsen å vite hvor mange arbeidere de ville trenge på lensa hvert år. I sesonger med mye tømmer kunne det bli behov for ekstra arbeidskraft i perioder, og bestyreren kunne da gå direkte til arbeidere for å høre om det fantes en sønn eller bror hjemme som kunne begynne å jobbe på lensa.

Reportasjen fortsetter på de neste tre sidene!

Guttene som ikke hadde forbindelser til lensa måtte selv dra til bestyreren og spørre etter arbeid. På 1930-tallet var det ikke like mye tømmer i Glommavassdraget, og det var mindre behov for arbeidskraft på lensa. Arnt Svartedal arbeidet i fløtingen i nærmere femti år, men da han søkte arbeid hos bestyreren i 1938 fikk han straks avslag.

– Men etter tre dager kom faren min hjem fra lensa og sa at jeg kunne ordne meg fløterhake og komme på jobb i morra, husker Svartedal.

Selv om han var sønn av en arbeider på lensa, fikk ikke Arnt arbeid med en gang. Det understreker hvordan mindre tømmermengde førte til lite behov for nyrekruttering.

At sønn fulgte far og ble lensearbeider førte til en stabil arbeidsstokk på flere måter. For det første var fløtingen nærmest sikret en jevn strøm av nye arbeidere, etter hvert som arbeidernes sønner vokste opp og ble gamle nok til å begynne på lensa.

Faren min kom hjem fra lensa og sa at jeg kunne ordne meg fløterhake og komme på jobb i morra

Arnt Svartedal

For det andre kom disse arbeiderne også tilbake sesong etter sesong, og utgjorde en fast kjerne av arbeidere på Glennetangen. De kan ha hatt en sterkere tilknytning til arbeidsplassen enn løsarbeiderne, som arbeidet på lensa i en kort periode.

Arbeidsstokken mindre stabil etter 1960. Rundt 1960 førte flere endringer i lokalsamfunnet til et skifte i fløtingen. Guttene som var ferdige på folkeskolen rundt 1960, hadde flere muligheter for høyere utdanning enn generasjonen før. Dette, sammen med større tilgang på helårsyrker og bedre tilgang på biltransport, bidro til at tømmerfløtingen ikke ble et like klart yrkesvalg som det hadde vært tidligere. Lensa ble i økende grad en midlertidig arbeidsplass for ungguttene, før de valgte å løfte blikket bort fra lokalmiljøet.

Dermed ble det på slutten av 1960- og begynnelsen av 1970-tallet en mer ustabil arbeidsstokk på lensa. Arbeiderne jobbet gjerne bare et par sesonger, og det ble derfor større innslag av løsarbeidere enn det hadde vært tidligere.

Rundt 1970 var det også mange fra den faste arbeidsstokken som nådde pensjonsalder. Vi kan derfor se et klart skille i arbeidsstokken på denne tiden. Fram til nedleggelsen av tømmerfløtingen i 1985, var arbeidsstokken på Glennetangen lense hovedsakelig fylt av skoleungdom og menn som nærmet seg pensjonsalder.

I tillegg minnes Aage Tangen, som på denne tiden fungerte som fløtingsfullmektig på Glennetangen, at det ble bevilget lite penger til vedlikehold av lensa de siste årene for nedleggelsen.

– Den siste tida gikk det på stumpe løs. Da var det så vidt vi fikk tømmeret gjennom anlegget, minnes han.

Dermed fikk færre arbeidere jobb med vedlikehold på lensa mellom fløtingssesongene. Dette

LOKAL LENSE: Glennetangen lense i Varteig ved Sarpsborg, fotografert fra luften i 1951. Glomma er fotografert fra sør, på høyre side av elva ligger Varteig og Rakkestad, på venstre side skimtes Skiptvet. Lensa var sorteringsanlegg for tømmeret og var tre kilometer lang. (Foto: Widerøe's Flyveselskap A/S i Østfold fylkes billedarkiv)

bidro nok også til at flere arbeidere sluttet i fløtingen.

Arbeidsmiljø. På lensa var det et åpent arbeidsmiljø, hvor arbeiderne visste det meste om hverandre. Det fantes mennesker i alle stopninger, og det var flere som i dagens samfunn ikke ville fungert på en vanlig arbeidsplass. Det fortelles om to arbeidere på 1940-tallet, som var så dårlig til beins at de knapt kunne stå. Disse måtte ha hjelp for å komme seg til lensa, og ble båret til arbeidsstasjonen sin.

I dag ville det vært vanskelig for disse mennene å holde seg i arbeid, og de hadde kanskje vært berettiget til uføretrygd. Disse arbeiderne hadde på 40-tallet ikke annet valg enn å arbeide for å tjene til livets opphold, og var der-

for avhengig av å ha tilpassede arbeidsoppgaver.

Døm hadde skrivt navnet sitt på egget serru

Arnt Svartedal

Samtidig viser dette et viktig sosialt aspekt ved lensa som arbeidsplass. På lensa var det flere arbeidsstasjoner hvor arbeidet ble gjort best sittende. Disse stasjonene var populære blant lensekræbbene, for ifølge Arnt Svartedal «kunne man da hvile seg litt».

Arbeiderne med dårlige bein fikk ha disse stasjonene som fast

arbeidsplass, noe som gjorde at de kunne fortsette å arbeide. Dette skal ha vært i orden for resten av lensearbeiderne og for ledelsen på lensa.

Arbeidsmiljøet på lensa var også preget av narrestreker og morsomheter. En god mulighet for rampestreker var i den time-lange pausen midt på dagen, da mange lensekræbber valgte å hvile seg i spisebrakka. Terje Berby var en av de yngre arbeiderne, og brydde seg ikke om å sove midt på dagen. Døra til spisebrakken var vendt innover, og en gang han gikk ut av brakka var det noen som hadde satt tunge stoker foran døra.

Tømmerstokkene datt inn i spisebrakka.

– De eldre spratt opp, vettu,

husker Berby, som skjønte at det var arbeidere på en av båtene som hadde spilt ham et puss, og de pleide å hvile uti båten. Da de hvilte seg gikk Terje bort å løsna på tauet.

– Da de våkna opp var de jo nesten nede ved Furuholmen, vettu du. Det var jo morsomt!

Flere minnes også at de eldre karene kunne spøke med de nye og uvitende guttene. Arnt Svartedal forteller om sin første dag i sorteringen, hvor en flink lensekræbbe skulle lære han hvordan man brukte fløterhaken: – Når du sku stikke stokken i båsen så kjører du haka'n hardt i stokken. Også kjører du te'n alt det du orker, sa'n. Og detta gjorde jeg vettu. Og jæ mista balansen og stupa uti. Da ble jæ lissom litt irri-

tert da vettu. Men de knegga og lo veldig vettu, disse gamle gubbene. Det ble den ene gangen det!

Den siste tida gikk det på stumpene løs. Da var det så vidt vi fikk tømmeret gjennom anlegget

Aage Tangen

Kaffekjærringer. På Glennetangen en lense var det ansatt tre-fire damer som stod for rengjøringen av brakkene på land og på lensa. Disse damene ble kalt kaffekjær-

ringer. Dette henger sammen med at de også kokte kaffe og egg til frokost- og middagspausene. Eggene hadde arbeiderne med seg hjemmefra. Arnt Svartedal husker godt at kræbbene hadde med seg egg hjemmefra.

– Og det nøttante å gå bort å ta hvemses egg! Døm hadde skrivi navnet sitt på egget serru.

At det på Glennetangen lense var ansatt flere damer for å gjøre rent brakkene, koke kaffe og egg, var ren luksus i forhold til på andre lenseanlegg. På Fetsund lense måtte alle lensearbeiderne ha med seg kaffe og matpakke selv, og de stod selv for rengjøring av spisebrakkene.

Fløterhaken. Fløterhaken utviklet seg til å bli et universalredskap for tømmerfløterne i hele Glommavassdraget, men den fikk ulik utforming alt etter hvor i vassdraget de ble brukt. Grunnen til dette er at

haken skulle benyttes til ulike former for fløting.

Lenger opp i vassdraget, med mange fosser og stryk, måtte tømmeret fløtes løst. Stokkene ble slått på elva enkeltvis og fløt fritt nedover vassdraget. Til løsfløtingen var haken i Glommavassdraget kort med tjukt skaft som tålte både bending og bryting. I de roligere delene av vassdraget ble det brukt haker med langt og smidig skaft.

Det fantes også geografiske forskjeller på fløterhakene, og det var lett å skille de ulike hakene fra hverandre. Disse forskjellene skyldtes oftest lokale smitradisjoner enn hensiktsmessig utforming med tanke på bestemte arbeidsoperasjoner. Men arbeiderne på de forskjellige lensene mente deres fløterhake var best, og kunne anse de andre hakene nærmest som ubrukelige.

Reportasjen fortsetter på neste side!

OPPLEVDE NEDLEGGINGEN: Aage Tangen arbeidet på Glennetangen fra 1947 til nedleggningen av tømmerfløtingen i 1985. Han er fortsatt bosatt ved Furuholmen i Varteig, her ved slepebåten Opsund. (Bildet tilhører Varteig Historielag)

SOMMERJOBB: Ragnhild Mathiesen arbeidet som kaffekjærring en sommer på slutten av 1940-tallet, og minnes lensa som en hyggelig arbeidsplass. Her står Ragnhild sammen med fire lensekræbber, på baksiden av bildet står det: Håkon, Ingolf, Ragnhild, Jens og Asbjørn. (Bildet tilhører Ragnhild Mathiesen.)

GÆRNINGER: Fire lensekræbber kontrollerer de sorterte tømmerstokkene. Feilsorterte stokker, som ble kalt «gærninger», ble dratt ut herfra og sortert på nytt. (Bildet tilhører Ragnhild Mathiesen.)

PAUSE: To lensekræbber tar seg en pust i bakken. Mannen som sitter heter Otto Skrikerud, stående er Hans Dal. Hytta til høyre er en spisebrakke, hvor lensekræbbene spiste måltidene sine. (Bildet tilhører Ragnhild Mathiesen.)

TØMMERFLØTEREN: Skulpturen av Tømmerfløteren, som står i Glengshølen, viser tydelig at arbeidet med tømmerstokkene var et tungt kroppsarbeid. (Foto: Jarl M. Andersen)

Dette var også tilfellet på Glennetangen, hvor fløterhaken var ganske lik fløterhaken fra Drammen. I motsetning til Fetsundhaken, hadde fløterhaken på Glennetangen en utforming som gjorde den nyttig i arbeidet med å bunte tømmerstokkene sammen. Et innsøkk i stålet gjorde at arbeiderne kunne dra vaieren, som lå i vannet under tømmerstokkene, opp med fløterhaken. Ifølge lensekræbbene var dette en veldig fordel i forhold til den fløterhaken som ble brukt på Fetsund lense.

På sorteringslensene var det en fordel å kunne håndtere fløterhaken med begge hendene. På den måten kunne lensekræbbene jobbe med tømmerstokkene uavhengig om de stod på en lensegang til høyre eller venstre for der tømmeret fløt. De som bare kunne arbeide med fløterhaken

med én hånd, ble derfor noen ganger stående med ryggen til tømmeret, og arbeidet også saktere.

! Lensearbeidet hadde en spesiell aura rundt seg

Lensekræbbene hadde sine personlige fløterhaker, og måtte selv ordne seg denne før de begynte å arbeide på lensa. Arbeiderne lagde skaffet selv, gjerne av tørr gran, og skaffet selve haken i smia. Arbeiderne var stolte over sine fløterhaker, og det var ingen som byttelånte eller tok hverandres fløterhaker.

Nasjonalt symbol. Mange steder

i verden ble fløtere portrettert i skulpturer som skal markere skogens, skogsarbeidets og tømmerets betydning, både nasjonalt og kulturelt. Slik er det også i Norge, hvor skulpturer i flere byer viser tømmerfløtingens betydning.

Sarpsborg var lenge en av Norges største industribyer, og Borregaard var et av landets største fabrikkanlegg. Treforedling var byens viktigste næring, og vannveien var lenge helt avgjørende for å transportere tømmeret til byen.

Tømmerets betydning for Sarpsborg er synlig gjennom skulpturen «Tømmerfløteren», laget av billedhuggeren Anne Grimdalen. Skulpturen, som ble avduket i 1958, viser en tømmerfløter med sin fløterhake, og ble plassert midt på torget i byens sentrum. I forbindelse med byggingen av nye Sarpsborg torg ble

«Tømmerfløteren» som kjent flyttet til Glengshølen.

Lensearbeidet hadde en spesiell aura rundt seg. I tillegg til å være nært knyttet til Borregaard, var lensearbeiderne menn som arbeidet ute i naturen. Dette ga god næring til å føle en stolthet hos arbeiderne og i samfunnet rundt.

! Lensekræbbene hadde sine personlige fløterhaker

Et tydelig tegn på dette ligger i at lensearbeiderne ble portrettert på den første norske hundrelappen etter andre verdenskrig. Erik

Werenskjolds maleri fra 1938 av «Lensekara», fikk pryde hundrekroner-seddelen til Norges Bank fra 1949. På 100-lappen ser vi fire lensekræbber som jobber kollektivt, og står sammen. De er ute i naturen, og har et tydelig tungt muskelarbeid.

Hvorfor har menn som arbeidet med tømmer og skog blitt så populære offentlige myttemaer?

En forklaring kan være at disse arbeiderne stod i et skjæringspunkt på flere måter. De står mellom det kjente og det ukjente, fortid og nåtid, jordbruk og det industrielle, det ville og det sivilererte. Denne sammensatte statusen arbeiderne har kan ha gjort dem så interessante for det offentlige liv.

69 11 11 11 SIGRID HELENE AGNALT
redaksjonen@sa.no

Sigrid Helene Agnalt

Skrev masteroppgave om Glennetangen

Romjulen 2012 skrev Sarpsborg Arbeiderblad en artikkel om Sigrid Helene Agnalt og hennes arbeid med masteroppgave i historie ved NTNU i Trondheim. Arbeid og miljø ved Glennetangen lense var sentralt i oppgaven.

Etter at artikkelen sto på trykk ble Agnalt kontaktet av mange

som ønsket å bidra, og dette var til stor hjelp i skrivingen av avhandlingen.

– Artikkelen førte meg i kontakt med flere informanter, men også andre som har ønsket å vise sin interesse for temaet. Det er hyggelig å registrere at tømmerfløting fortsatt er et tema som vekker en-

gasjement i lokalmiljøet», sier Agnalt.

Denne reportasjen er basert på Agnalts avhandling om tømmerfløtingen ved Glennetangen lense fra 1938 til nedleggningen av tømmerfløtingen i 1985.